

NOVUSUNDERSÖKNING

Undersökning bland barn/unga samt vårdnadshavare

**Kunskap om, och utsatthet för, sexuellt våld, sexuell
exploatering och våld i ungas partnerrelationer**

Bakgrund

Barnombudsmannen har låtit Novus genomföra en undersökning om barns och ungas kunskap om utsatthet för sexuellt våld, sexuell exploatering och våld i ungas partnerrelationer. Målgruppen är barn och unga 10-24 år och vårdnadshavare till barn 10-17 år. Frågorna till vårdnadshavare utformades i stor utsträckning som speglade versioner av barnens frågor, vilket möjliggör jämförelser.

Undersökningen genomfördes via webbintervjuer i Novus slumpmässigt rekryterade Sverigepanel mellan 18 december 2025 och 8 januari 2026. Resultaten är generaliserbara till den aktuella målpopulationen. Undersökningen utgör även underlag till Barnombudsmannens regeringsuppdrag om att identifiera kontaktvägar för barn och unga som utsatts för sexuellt våld, sexuell exploatering och våld i ungas partnerrelationer.

Totalt deltog 1 392 barn och unga i åldrarna 10–24 år i undersökningen, varav 593 killar och 783 tjejer. I åldersgruppen 10-17 år deltog 501 killar och 513 tjejer. Utöver detta genomfördes en parallell mätning med 1 028 vårdnadshavare till barn i åldern 10-17 år.

Frågorna i undersökningen har utformats så att de inte kräver förkunskaper om juridiska begrepp, såsom brottsrubriceringar etcetera. I stället har frågorna formulerats på ett vardagligt och lättbegripligt sätt för att möjliggöra att både barn och vuxna ska förstå och kunna besvara frågorna.

Definitioner i undersökningen

SEXUELLT VÅLD: Med sexuellt våld menas exempelvis att tvingas titta på porr, tjatsex, sexuella kränkningar i ord eller handling, fota eller filma mot den utsattas vilja och våldtäkt.

VÅLD I UNGAS PARTNERRELATION: Med våld i ungas partnerrelationer menas både fysiskt, psykiskt och sexuellt våld, t.ex. slag och sparkar, hot och kontroll eller att någon går över ens sexuella gränser.

SEXUELL EXPLOATERING: Med sexuell exploatering menas olika former av sexuella övergrepp där någon erbjudit saker, t.ex. pengar, presenter, alkohol, droger, boende, eller där någon tjänat pengar på övergreppet. Det kan ske både fysiskt och online.

Barn och unga

samt vårdnadshavare

Utsatthet för våld

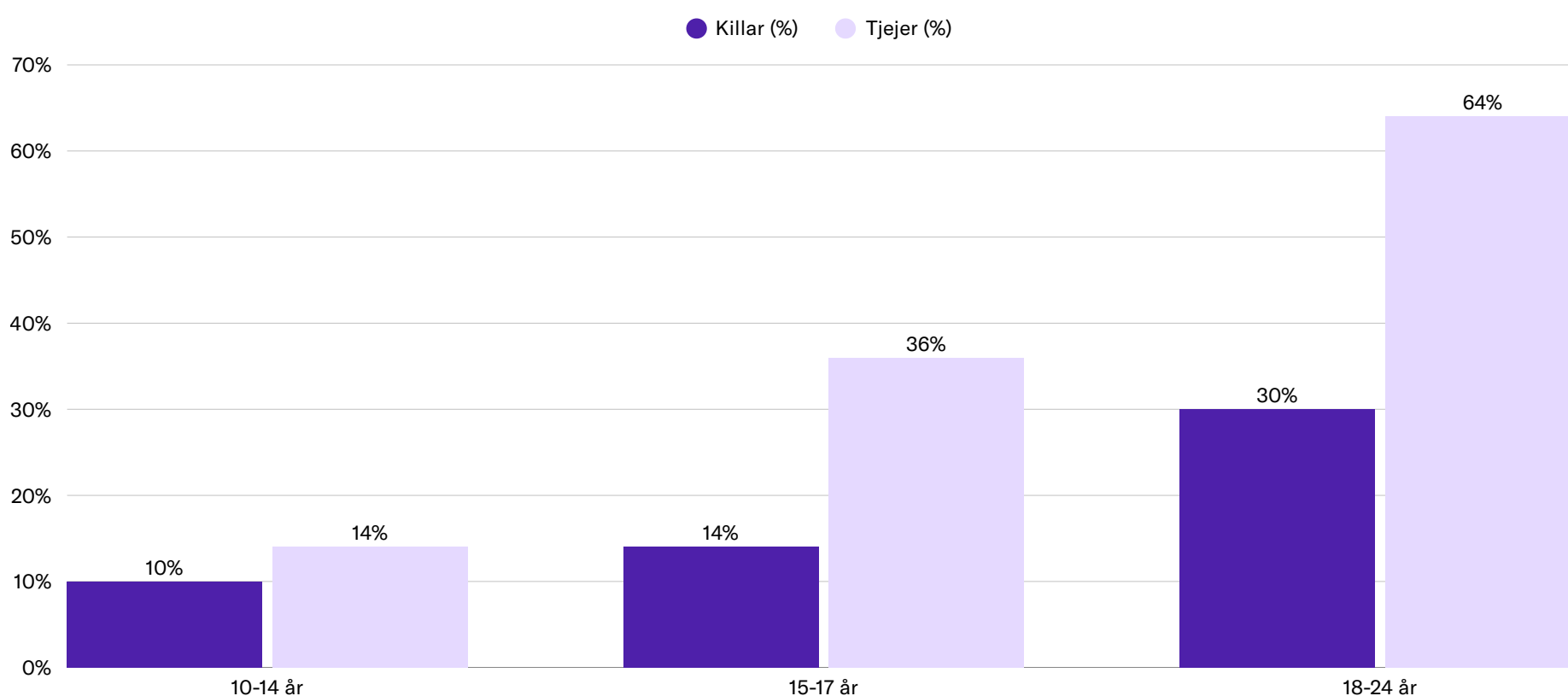
Totalt uppger 28 procent av barn och unga att de har utsatts för någon av de former av sexuellt våld, som Barnombudsmannen har frågat om i undersökningen.

Utsattheten är högre bland tjejer, 39 procent, än bland killar, 18 procent. Den ökar också med åldern. Högsta andelen utsatta är i åldersgruppen 18–24 år.

Frågor som Barnombudsmannen har ställt om sexuellt våld

- Om någon skickat bild på sitt könsorgan till dig utan att först fråga om du vill ha den
- Om någon bett dig skicka avklädda bilder
- Om någon tvingat dig att göra något sexuellt som du inte ville
- Om du haft sex med någon som du inte ville ha sex med
- Om någon tagit strypgrepp på dig under sex utan att ha frågat om du ville
- Om någon erbjudit dig ersättning (pengar/alkohol/kläder) för sex eller bilder
- Om någon skickat nakenbilder på dig vidare utan tillåtelse
- Om någon filmat dig under sex utan att du gått med på det
- Om någon tagit smygbilder på dig i ett omklädningsrum

Utsatthet efter ålder och kön (%)

Diagrammet visar utsatthet efter ålder och kön. I samtliga åldrar rapporterar tjejer högre utsatthet för sexuellt våld än killar, och skillnaderna är särskilt stora i åldern 15–17 år och 18–24 år.

Endast 11 procent av vårdnadshavarna svarar att de tror, misstänker eller vet att deras barn har utsatts för kränkningar eller våld. Av dessa 11 procent söker endast 22 procent hjälp eller stöd för barnet. När vårdnadshavaren söker hjälp till barnet vänder de sig främst till skolan eller polisen. Vårdnadshavarna underskattar barnens faktiska utsatthet, vilket tyder på ett stort mörkertal.

Vanliga former av våld

I undersökningen fick barn och unga svara på frågor om vilka former av sexuella kränkningar, övergrepp och våld som de har erfarenhet av. Resultaten visar att 18 procent har fått oönskade bilder på könsorgan skickade till sig, 17 procent har blivit ombedda att skicka avklädda bilder och 6 procent, har utsatts för sexuellt våld. Könsskillnaderna är stora: 30 procent av tjejerna har fått oönskade bilder, jämfört med åtta procent av killarna. 27 procent av tjejerna har blivit ombedda att skicka avklädda bilder, jämfört med 8 procent av killarna. Skillnaderna ökar också med åldern. Grövre brott såsom att tvingas till sexuella handlingar eller att ha blivit tvingad till sex förekommer i lägre omfattning men rapporteras betydligt oftare av tjejer än av killar. Flera svarsalternativ var möjliga att kryssa i.

Hur våldet tar sig uttryck utifrån olika våldsformer (%)

	Tjejer			Killar		
	10-14 år	15-17 år	18-24 år	10-14 år	15-17 år	18-24 år
Någon skickat bild på sitt könsorgan till dig utan att först fråga om du vill ha den	6%	31%	51%	1%	6%	15%
Någon bett dig skicka avklädda bilder	6%	22%	49%	1%	7%	16%
Någon tvingat dig att göra något sexuellt som du inte ville	1%	5%	23%	1%	2%	6%
Någon har tvingat dig till sex	*	3%	18%	*	2%	3%
Någon har tagit stryppgrepp på dig under sex utan att ha frågat dig om du ville	**	1%	18%	**	1%	1%
Någon har erbjudit dig ersättning (pengar, alkohol, kläder) för sex eller bilder	***	7%	12%	***	3%	3%
Någon har skickat nakenbilder på dig vidare utan tillåtelse	1%	4%	6%	0%	2%	4%
Någon har filmat dig under sex utan att du gått med på det	****	1%	8%	****	0%	2%
Någon har tagit smygbilder på dig i ett omklädningsrum	2%	0%	2%	2%	3%	3%
Netto utsatt	14%	36%	64%	10%	14%	30%

Tabellen visar olika former av sexuella kränkningar, övergrepp och våld som barn och unga uppger att de varit med om, uppdelat på ålder och kön.

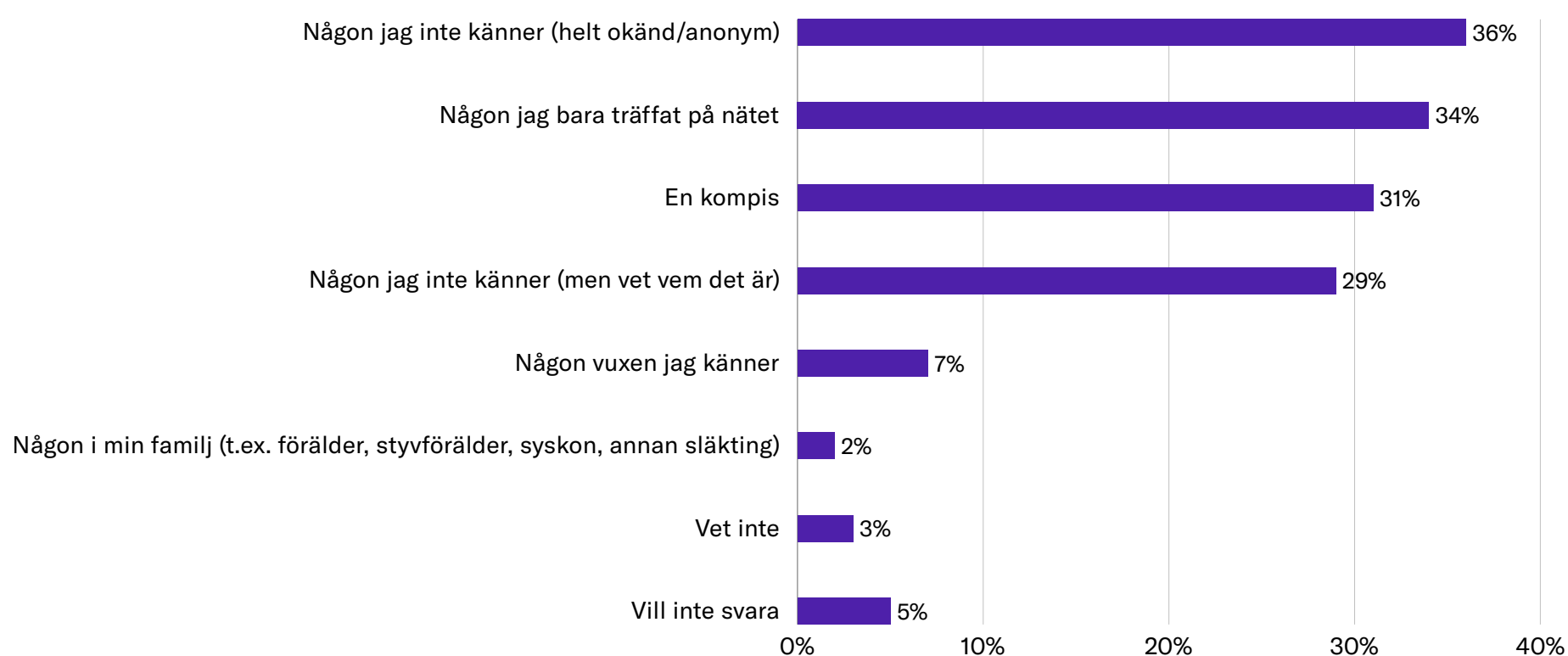
För åldersgruppen 10–14 år har vissa frågor formulerats något enklare och i några fall justerats för att vara åldersanpassade. Resultaten är därför inte helt identiska i fråga-för-fråga-jämförelser, men trots detta framgår även att den yngsta gruppen är utsatt.

	Tjejer	Killar
	10-14 år	10-14 år
*Någon rört dig på de delar av kroppen som brukar vara under dina underkläder på ett sätt som du inte ville (t.ex. snopp, snippa, rumpa)	4%	1%
** Någon har varit hårdhänt eller gjort något med din kropp som gjorde dig rädd eller obekvämt	5%	5%
***Någon har erbjudit dig ersättning (pengar, alkohol, kläder) för sex eller bilder	De har inte fått frågan.	De har inte fått frågan.
****Någon filmat dig naken utan att du ville det	1%	0%

Vem eller vilka utövar sexuella kränkningar mot barn och unga?

De flesta som svarade i undersökningen uppgav att de hade utsatts av någon okänd person eller av någon de träffat på nätet. Det var vanligare för tjejer 38-39 procent än för killar, 26-28 procent. Det var också ganska vanligt att det var en kompis som hade utsatt en för sexuella kränkningar, killar utsattes av en kompis i högre utsträckning, 42 procent jämfört med tjejer, 25 procent. Därefter följde personer som man inte kände personligen men visste vem det var. Tjejer erfarenheter där var vanligare; 34 procent jämfört med killar, 19 procent. En mindre andel barn och unga har svarat att de utsatts av en vuxen som de känner, tjejer uppgav 8 procent, jämfört med killar, 4 procent. En mindre andel svarar att det har utsatts av någon i sin familj, exempelvis förälder, styvförälder, syskon eller släkting, killar anger 2 procent medan tjejer anger 1 procent.

Vem utövar sexuella kränkningar mot barn och unga? (%)

Diagrammet visar vem eller vilka som utövar sexuella kränkningar mot barn och unga.

När barn och unga själva utsätter andra

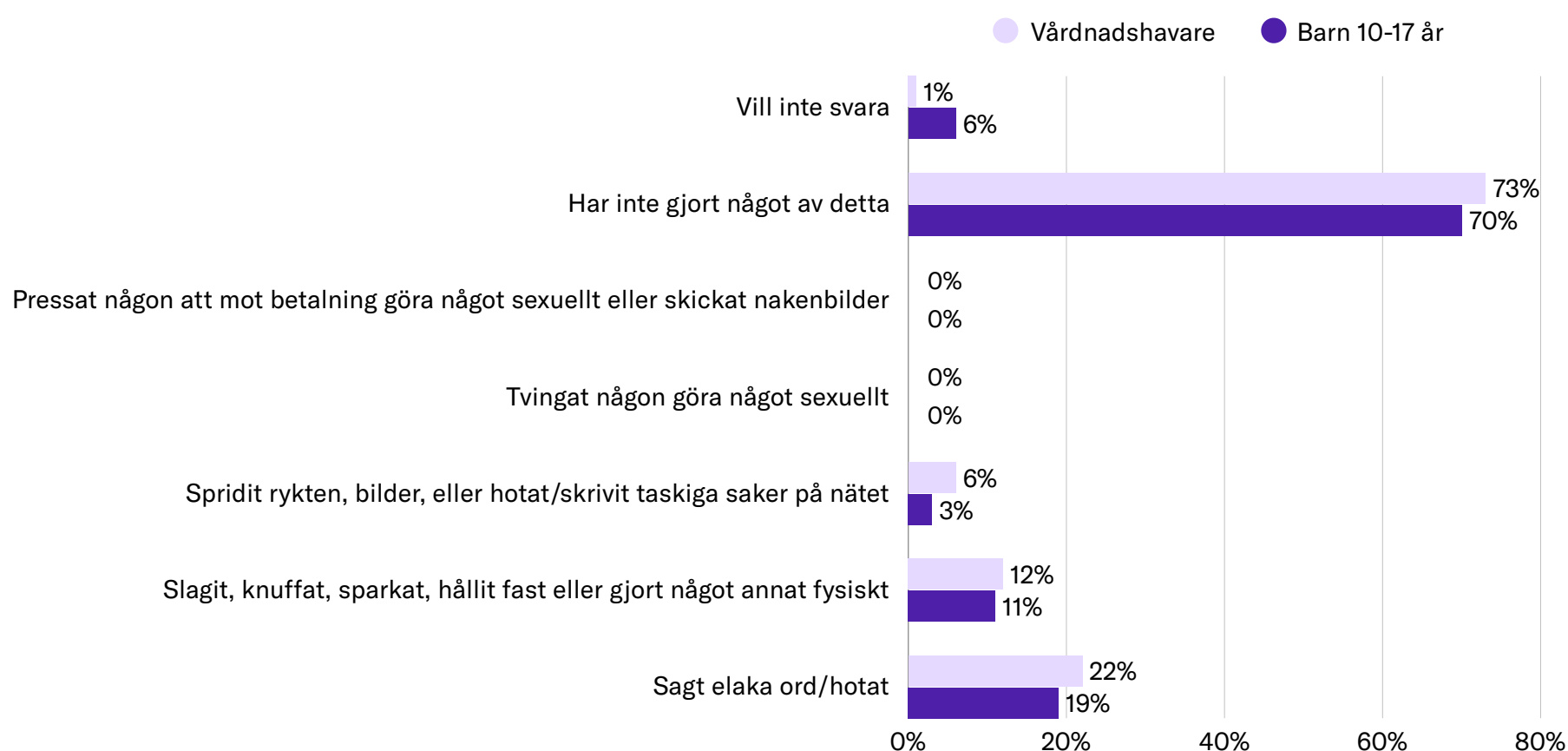
I undersökningen fick barn och unga frågor om de någon gång gjort någon annan illa, rädd eller ledsen. Vårdnadshavarna till barn 10-17 år fick också frågor om de hade kännedom om att deras barn någon gång kränkt eller utövat våld mot någon annan. Det handlade exempelvis om:

- sagt elaka ord eller hotat
- slagit, knuffat sparkat, hållit fast eller gjort något annat fysiskt,
- spridit rykten, bilder eller hotat/skrivit taskiga saker på nätet
- tvingat någon att göra något sexuellt,
- pressat någon att mot betalning göra något sexuellt eller skicka nakenbilder

Resultaten visar att, 15 procent av killarna och 6 procent av tjejerna har använt fysiskt våld. Killar rapporterar också en högre andel av verbala kränkningar, 23 procent jämfört med tjejer 16 procent. Barnen rapporterar generellt något lägre nivåer av kränkningar och våld än vad vårdnadshavarna tror, det är främst skillnader gällande . Skillnaderna kan bero på att barn och vuxna tolkar begrepp som kränkning och våld på olika sätt, eller att barnen inte vill erkänna vissa beteenden. Resultaten visar att både fysiskt våld och verbala kränkningar förekommer och att vårdnadshavarna i vissa fall uppger högre nivåer än barnen själva. Ett återkommande mönster är att många barn och unga uppger att de har erfarenhet av att få förfrågningar om att skicka nakenbilder, 17 procent och bli utsatta för sexuellt våld, 6 procent. Samtidigt uppger så pass få barn att de utövat sexuellt våld att det avrundas till noll procent. Vårdnadshavarna tror eller misstänker inte heller att deras egna barn utövar denna typ av brott.

Sammanfattningsvis pekar resultatet på att det är svårt att identifiera sig själv som våldsutövare när det kommer till sexuellt våld.

Utsatt någon annan för våld (%)

Diagrammet visar olika former av våld som barn utsatt andra för.

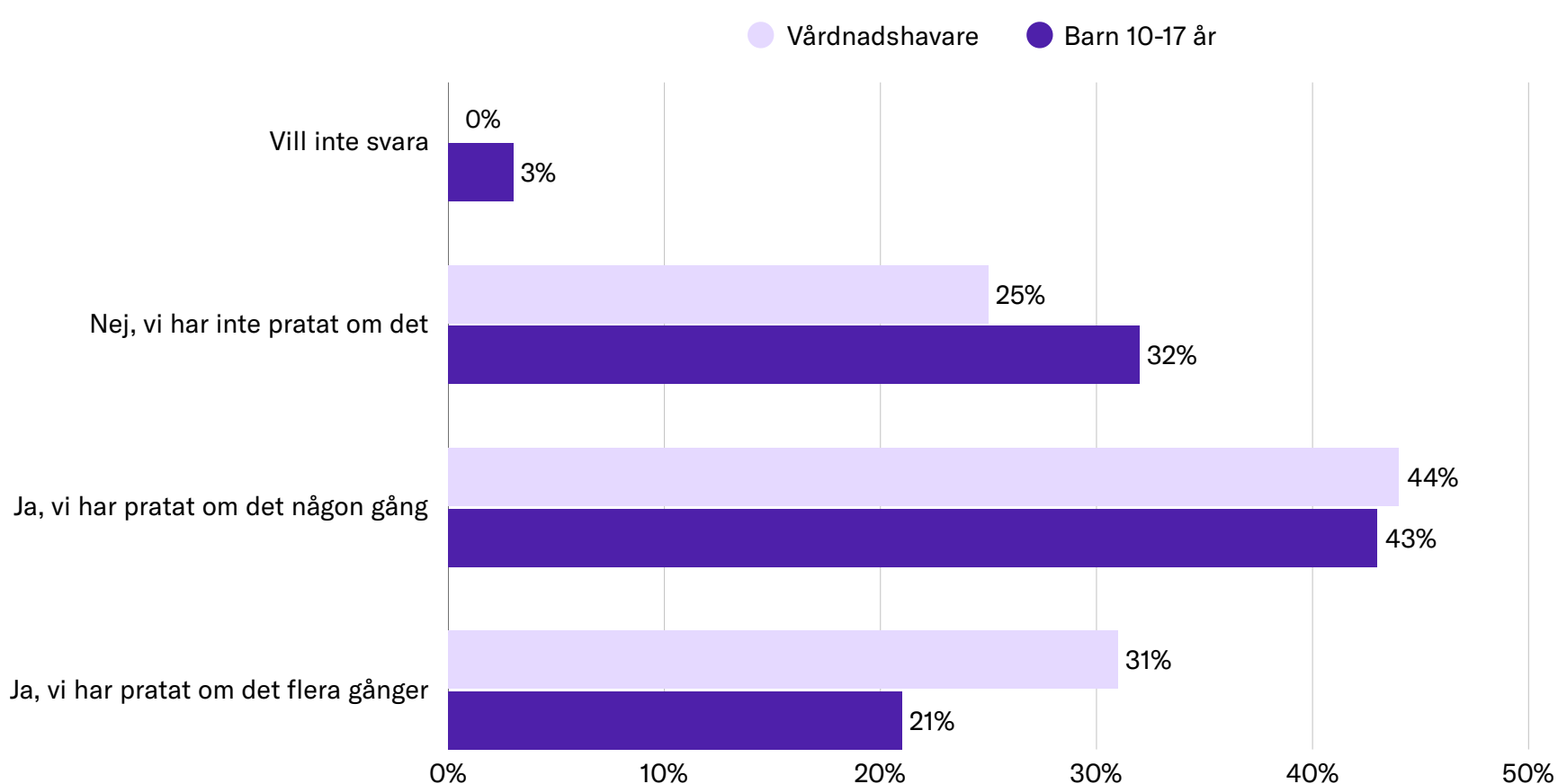
Att berätta om utsatthet

I undersökningen framkommer att 20 procent av barn och unga som har utsatts för våld inte har berättat för någon om sina erfarenheter. Bland dem som berättar är det vanligast att vända sig till en kompis, 55 procent. I andra hand berättar de för en förälder, 26 procent. 19 procent har berättat om sin utsatthet för en flickvän, pojkvän eller partner, och 10 procent har vänt sig till skolpersonal. Förtroendet för rättsväsendet är lågt. Endast 12 procent av de tillfrågade litar på att den som begår sexuella övergrepp döms. En stor majoritet, 75 procent, uppger att de inte har förtroende för att våldsutövaren döms. Tjejerna i undersökningen har lägst tilltro till rättssystemet, 82 procent av dem uppger att de inte litar på att förövaren döms. Mörkertalen gällande denna typ av brottslighet är stora och resultaten i undersökningen bekräftar detta.

Samtal mellan vårdnadshavare och barn om våld, relationer och samtycke

31 procent av vårdnadshavarna uppger att de pratat flera gånger med sitt barn om hälsosamma relationer, sexualitet och samtycke, jämfört med 21 procent av barnen. Vårdnadshavare uppger i högre grad än barnen att samtal om hälsosamma relationer, sexualitet och samtycke förekommer. Detta tyder på att samtalen antingen inte uppfattas på samma sätt av barn och vuxna eller att det inte sker så ofta som vuxna tycks tro. Undersökningen visar även att det framför allt är kvinnliga vårdnadshavare som har pratat med sitt barn (10-17 år) om dessa frågor.

Pratat om hälsosamma relationer (%)

Diagrammet visar andelen som pratat eller inte pratat om hälsosamma relationer uppdelat på barn och vårdnadshavare.

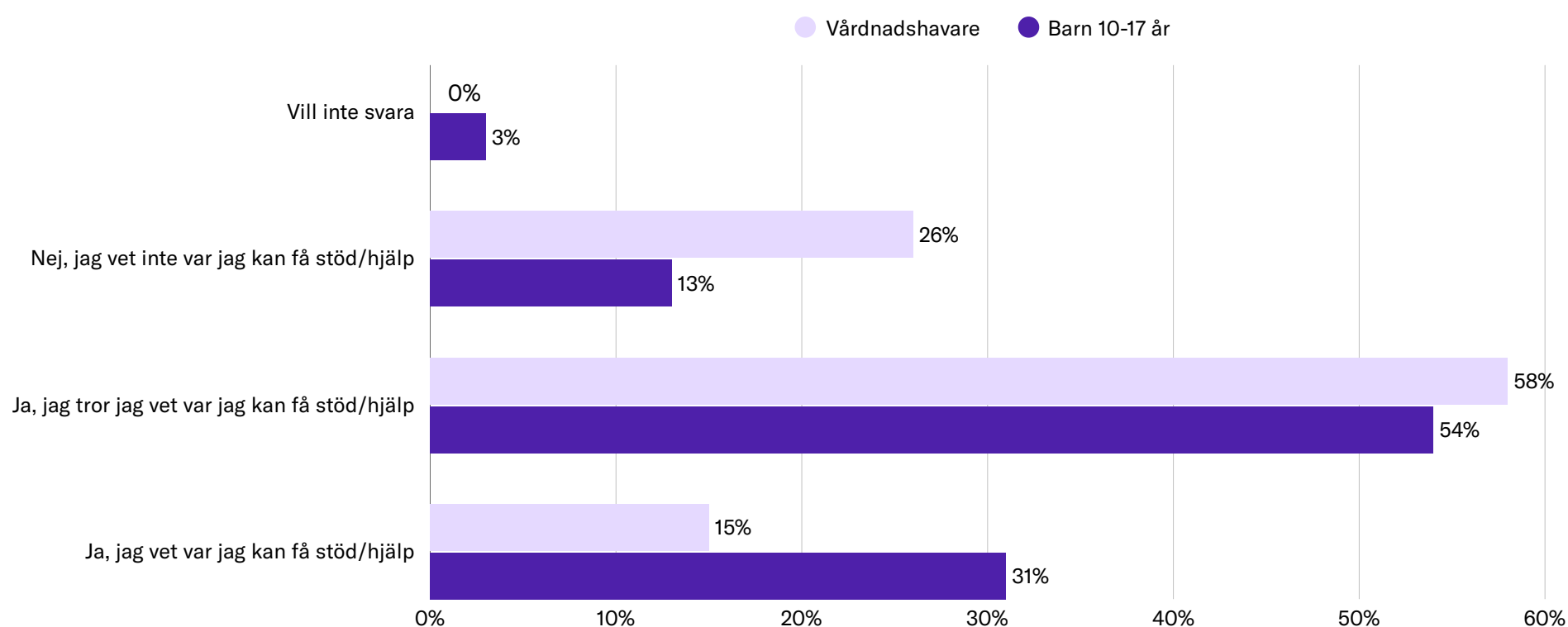
Samtal mellan vårdnadshavare och barn om sexuella övergrepp och våld

En majoritet av vårdnadshavare, 67 procent, uppger att de någon gång specifikt har pratat med barnet om risken att utsättas för sexuella övergrepp och våld i ungas partnerrelation. Samtalen handlar oftast om ämnet sexuell exploatering, vilket 60 procent av vårdnadshavarna säger att de har tagit upp. 44 procent har pratat med barnet om sexuellt våld, medan 35 procent har pratat om våld i ungas partnerrelationer. Det är alltså det ämne som tas upp i lägst utsträckning. Att en tredjedel pratar om våld i ungas partnerrelationer kan bero på att vuxna inte känner till i vilken utsträckning våld förekommer eller att de anser att ämnet inte är relevant på grund av barnets ålder. Det kan också spegla vårdnadshavarnas stereotypa föreställningar om vem eller vilka som utövar våld och exploaterar barn och unga, vilket kan göra att vissa risker underskattas.

Kunskap om stöd

Barn 10-17 år uppger i betydligt högre grad än vårdnadshavarna till barn 10-17 år, att de har kunskap om var man kan vända sig för att få stöd. Samtidigt är det en relativt låg andel som vet säkert var man ska vända sig. Vårdnadshavare är mer osäkra än barnen, trots att det är de vuxna som förväntas vara den som söker hjälp.

Kunskap om vart man kan vända sig för stöd/hjälp (%)

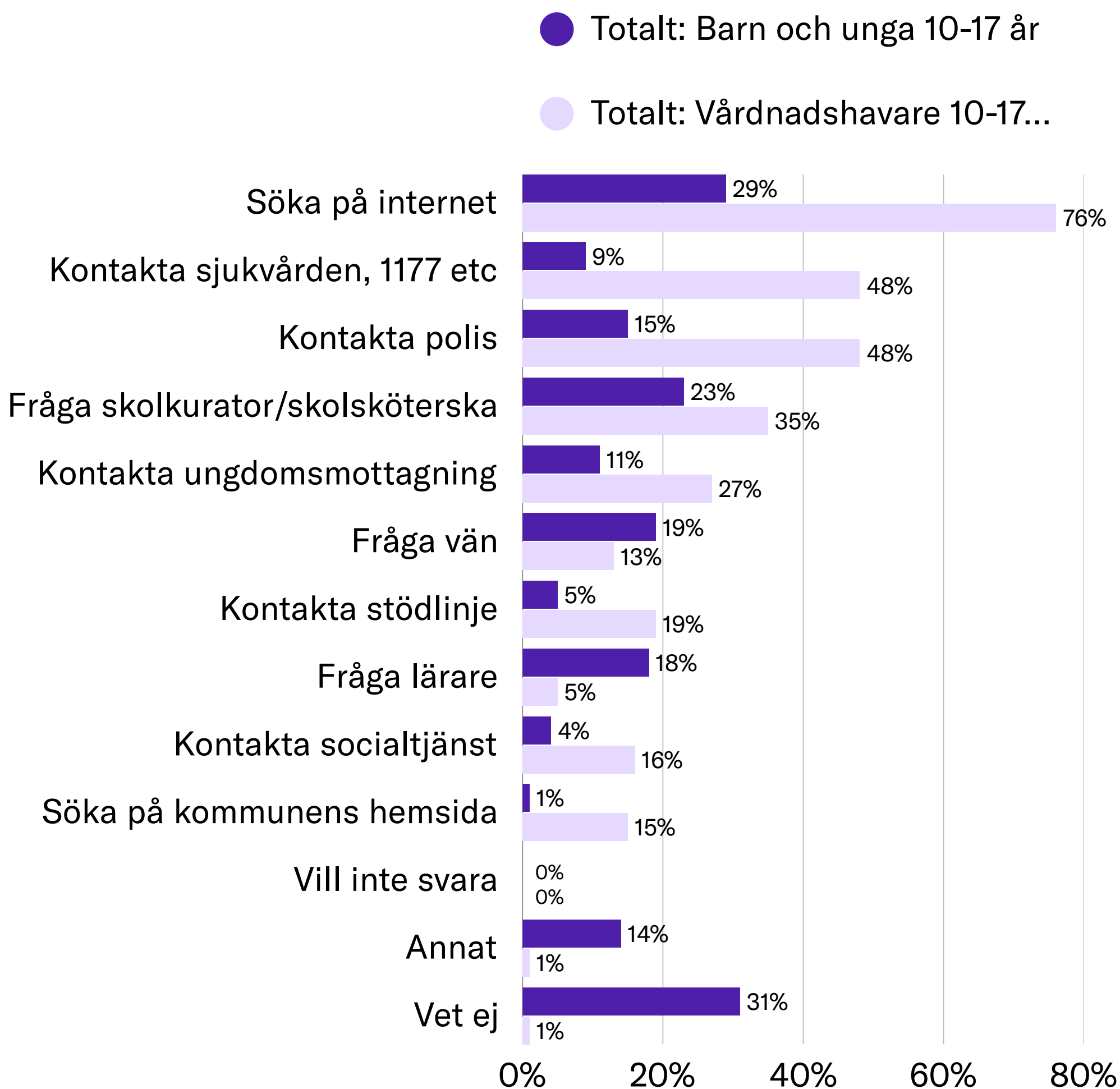

Diagrammet visar barn 10-17 års kunskap om vart man kan vända sig för stöd och hjälp, samt vårdnadshavares kunskap.

31 procent av barn 10-17 år vet var de kan vända sig för att få hjälp, medan det är endast 15 procent av deras vårdnadshavare som vet vart de kan vända sig för att få stöd till sitt barn vid utsatthet. 54 procent av barnen tror att de vet, här är skillnaden inte så stor jämfört med vårdnadshavare som svarar 58 procent tror att de vet, men saknar säker kunskap.

De i undersökningen som har svarat att de inte vet, har fått frågan om hur skulle du ta reda på vart du skulle vända dig om du var utsatt för våld.

Hur skulle du ta reda på vart du kan vända dig för att få stöd/hjälp? (%)

Diagrammet visar vilka kontaktvägar barn 10-17 år främst använder för att ta reda på vart de kan vända sig för att få stöd när utsattheten gäller sexuellt våld, sexuell exploatering och våld i ungas partnerrelationer.

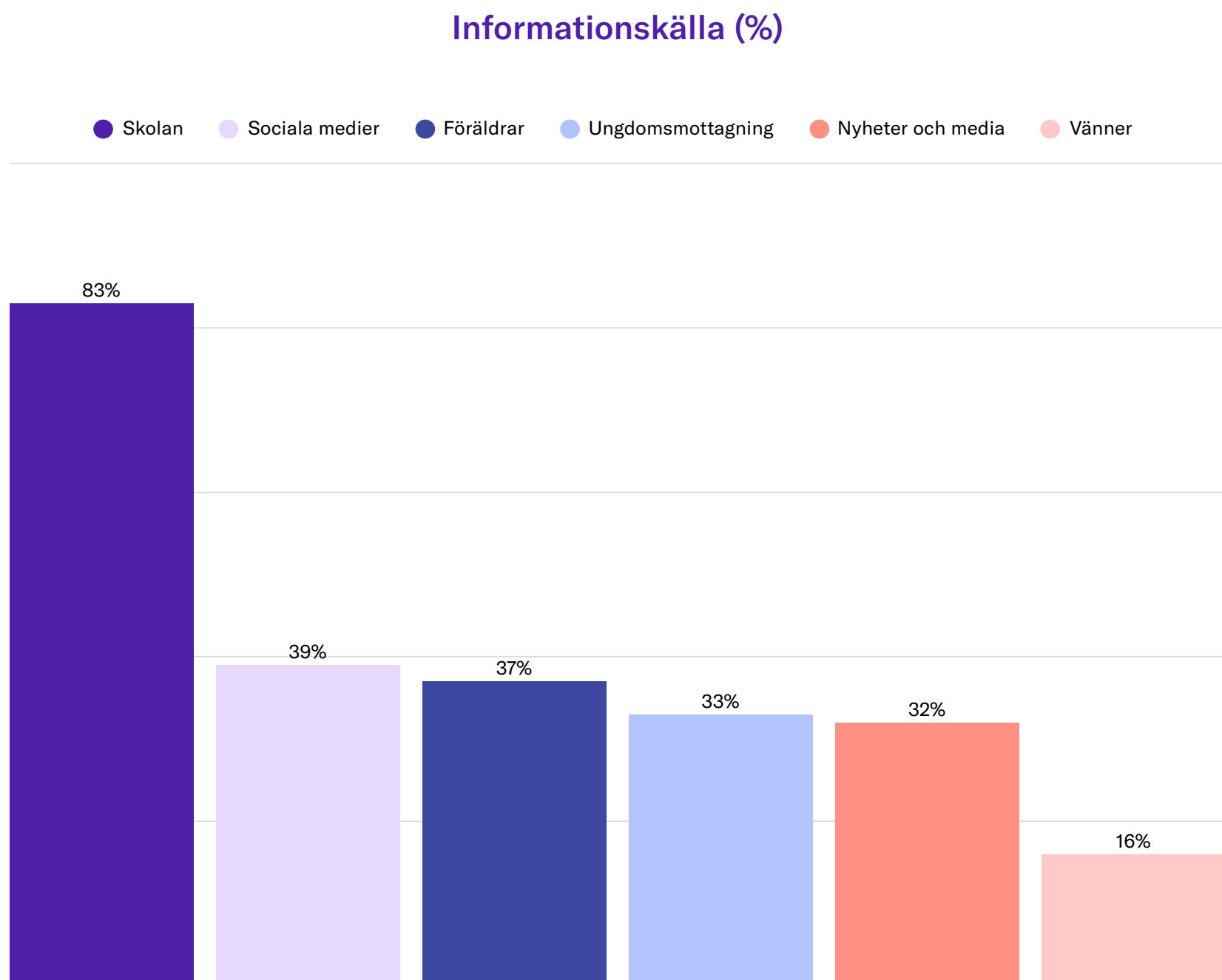
Det vanligaste svarsalternativet för barnen är att de inte vet hur de ska ta reda på vart de kan vända sig för stöd och hjälp, hela 31 procent. Det andra vanligaste är att söka på internet, 29 procent. Skolans personal utgör viktiga stödresurser. Även vän och polis uppges relativt ofta.

Barnombudsmannen anser att det är anmärkningsvärt att det är endast 4 procent som svarar att de skulle vända sig till socialtjänsten för och endast 1 procent, som skulle söka på kommunens hemsida.

Vårdnadshavare söker i stor utsträckning på internet. De tycks även ha ett relativt stort förtroende för att hitta svar på sina frågor hos polis och hälso- och sjukvård. Däremot tycks förtroendet vara lågt för att hitta information hos socialtjänsten och/eller på kommunens hemsida.

Tillgång till information om stöd vid utsatthet

61 procent av barn och unga uppger att de någon gång har fått information om stöd vid utsatthet.

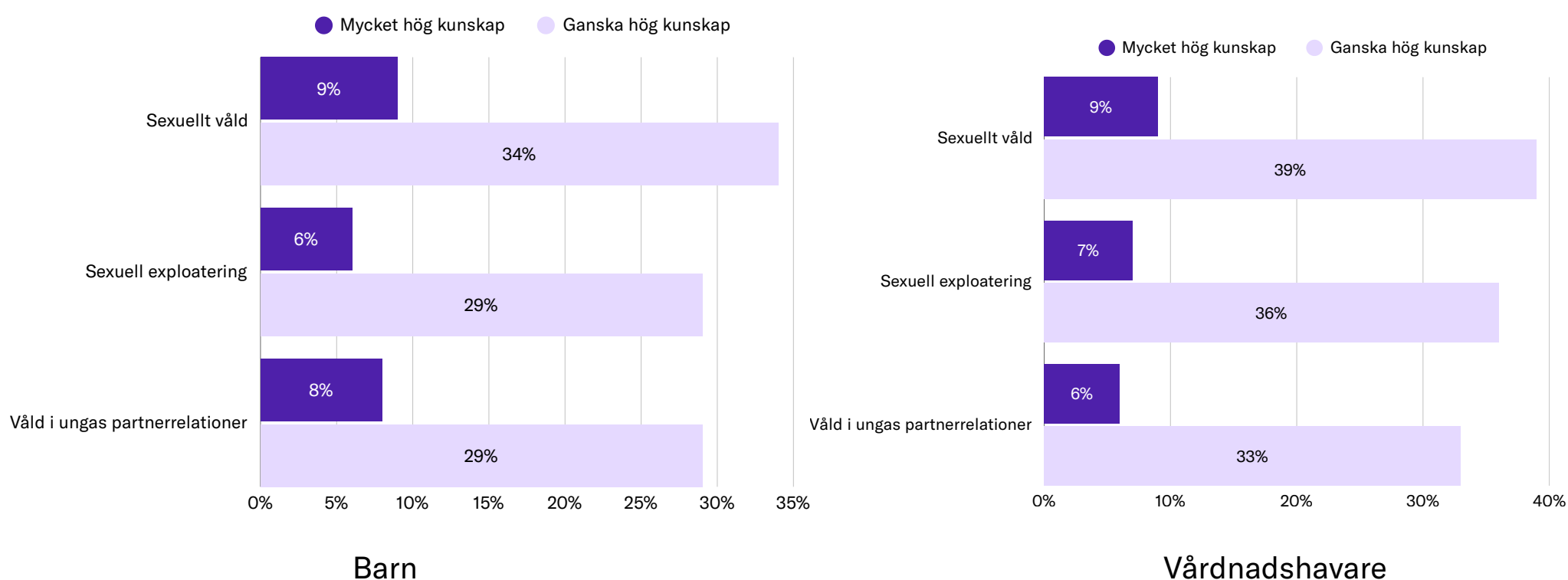
Diagrammet visar de vanligaste informationskällorna för de barn och unga som någon gång fått information.

Skolan framträder tydligt som den dominerande informationskällan, då en mycket stor andel av barnen anger att de fått information därifrån. Sociala medier och föräldrar är de näst vanligaste källorna, följt av ungdomsmottagningar samt nyheter och media. Vänner utgör en mindre men ändå betydelsefull källa.

I undersökningen fick de även svara på frågan från vem/vilka de skulle vilja få information om vilket stöd som finns att få om du utsatts. Barn och unga svarat att helst vill de få information om stöd från skolan, 58 procent, i andra hand från föräldrar, 45 procent och ungdomsmottagning, 35 procent. 28 procent har angett informationssajter på nätet och 27 procent har angett vänner. Sociala medier, 23 procent respektive nyheter, 22 procent var också relativt vanligt. 18 procent av barn och unga har svarat att de vill ha anonym rådgivning samt en liten andel, 4 procent, vill inte ha information alls.

Samtidigt svarar endast 16 procent av barn och unga att de tror att lärare är de vuxna som har bäst kunskap om hur vanligt det är att unga utsätts för våld eller sexuella övergrepp. Motsvarande siffra för personal på ungdomsmottagningar var 79 procent. Det antyder att lärare behöver mer kunskap för att kunna möta barns och ungas behov.

Kunskapsnivåer om vilket stöd som finns vid utsatthet för våld (%)

Diagrammet visar skillnader i självskattad kunskap mellan barn (10–17 år) och vårdnadshavare.

I samtliga tre områden uppger vårdnadshavare en något högre nivå av ganska hög kunskap jämfört med barn. Skillnaden är störst när det gäller sexuell exploatering, där vårdnadshavare skattar sin kunskap högre än barnen. För mycket hög kunskap är nivåerna mer lika mellan grupperna, med små variationer beroende på område. Resultatet indikerar att båda grupperna upplever viss kunskap, men att vårdnadshavare generellt skattar sig själva något högre.

Kunskap om vilket stöd man kan få vid utsatthet

Både barn och unga samt vårdnadshavare har fått skatta varandras kunskapsnivåer när det handlar om vilket stöd de kan få vid utsatthet. Barn och unga skattar sin kunskap som mycket hög eller ganska hög när det kommer till vilket stöd man kan få vid sexuellt våld, 47 procent, sexuell exploatering 35 procent och våld i ungas partnerrelationer, 39 procent. Vårdnadshavare skattar barn och ungas kunskap för alla områden till 22 procent. Vårdnadshavare bedömer sin kunskap som mycket hög eller ganska hög när det kommer till vilket stöd man kan få vid sexuellt våld, 47 procent, sexuell exploatering, 43 procent och våld i ungas partnerrelationer, 39 procent. Barn och unga skattar deras kunskap för alla områden till 41 procent. Barnen är betydligt bättre på att uppskatta vårdnadshavares kunskapsnivåer, medan vuxna underskattar barnens kunskapsnivåer i hög utsträckning.

Både barn och vårdnadshavare har brister i kunskap när det kommer till förekomst av sexuellt våld, sexuell exploatering och våld i ungas partnerrelationer. När det kommer till sexuellt våld och våld i ungas partnerrelationer så underskattar man omfattningen, medan de överskattar utsattheten för sexuell exploatering.

Sammantaget tyder resultaten på att vårdnadshavare upplever sig ha bättre kunskap om vilket stöd barn och unga kan få vid utsatthet för sexuellt våld, sexuell exploatering och våld i ungas partnerrelationer än barnen själva.

Barnombudsmannen kan dock konstatera att en låg andel respondenter oavsett grupp har uppgett att de har mycket hög kunskap. Detta kan peka på ett behov av mer riktad och fördjupad information till både barn och vuxna inom samtliga kunskapsområden.

Lätt eller svårt att söka stöd vid utsatthet

Barn och unga 10-24 år fick frågan om de tror att det skulle vara lätt eller svårt att söka stöd om de utsattes för sexuellt våld, sexuell exploatering eller våld i ungas partnerrelationer. Totalt svarade 28-31 procent att det skulle vara ganska eller mycket svårt att söka stöd, beroende på vilken form av utsatthet det handlade om. Tjejer 10-24 år uppger i högre grad än killar att det skulle vara svårt att söka stöd för sexuellt våld och våld i ungas partnerrelationer. Äldre ungdomar, 18-24 åringar, uppger också oftare än yngre att det skulle vara ganska eller mycket svårt. Till exempel uppger 45 procent av tjejer, 18-24 år att det skulle vara ganska eller mycket svårt att söka stöd vid sexuellt våld, jämfört med killar 10-14 år där andelen, 15 procent. De som har minst erfarenhet av våld upplever det också som lättast att söka stöd och hjälp, vilket kan tyda på att tidigare utsatthet påverkar hur svårt det känns att söka stöd.

Vårdnadshavare har fått frågan om de tror att det skulle vara lätt eller svårt att söka stöd för sitt barn vid olika typer av utsatthet. Mellan 67 och 75 procent uppger att det skulle vara ganska lätt eller mycket lätt, beroende på vilken form av utsatthet det gäller. Samtidigt kan Barnombudsmannen konstatera att det i praktiken ser annorlunda ut. Bland de vårdnadshavare som har uppgett att de vet eller misstänker att deras barn blivit utsatt för sexuellt våld, sexuell exploatering eller våld i ungas partnerrelationer är det bara 22 procent som faktiskt har sökt stöd för sitt barn. De som inte sökt stöd trots att de vet eller misstänker utsatthet hos barnet uppger i fritextsvar, för "redan pratat om utsattheten hemma", bland annat att de inte anser att det barnet varit med om var tillräckligt allvarligt eller att de redan har pratat om utsattheten hemma.

Kunskap om vad som är olagligt och inte

Barn och unga samt vårdnadshavare har fått besvara vad de tror är olagligt av ett antal påståenden. Exempelvis har de fått svara på om de tror att följande är olagligt eller inte; att tvinga någon till något sexuellt som den inte vill, be någon under 15 år att skicka avklädda bilder och skicka bild på könsorgan utan att först fråga om personen vill ha den. Generellt kan konstateras att både barn och unga samt vårdnadshavare har relativt god kännedom om vad som är olagligt och inte, där vårdnadshavare genomgående har något bättre kunskap. Samtliga respondenter har lägst kännedom om att det är olagligt att skicka en bild på könsorgan utan att först fråga om personen vill ha den, där 84 procent av barn och unga uppgett att det är olagligt, och 89 procent av vårdnadshavare. Samtidigt är det den våldsformen som flest barn och unga som uppger att de är utsatta för det i undersökningen, 18 procent.

I vissa undergrupper kan man dock se avvikelser. Barn under 15 år har lägst kännedom om vad som är olagligt och inte, och tjejer i den åldersgruppen har generellt lägre kunskap än killar. Exempelvis är det ungefär en av fyra tjejer i ålder 10-14 år som inte vet att det är olagligt att skicka oönskade bilder på könsorgan, och en av fem killar i samma ålderskategori. En av sex tjejer i ålder 10-14 år vet inte att det är olagligt att be barn under 15 år att skicka avklädda bilder och en av åtta killar i samma ålderskategori. Gruppen barn och unga som uppgett att de inte har pratat med sin vårdnadshavare om hur man är i en bra kärleksrelation har markant lägre kunskap än de barn och unga som har pratat med sina vårdnadshavare, nästan konsekvent tio procent lägre kännedom.

Vad föräldrar borde lära sig om ungas utsatthet

59 procent av barn och unga uppger att de tycker att deras föräldrar borde lära sig hur man ska prata med unga om ungas utsatthet för våld och sexuella övergrepp och 54 procent tycker att föräldrar borde lära sig hur vanligt det är med ungas utsatthet för våld och sexuella övergrepp. 50 procent av barn och unga tycker att föräldrar borde lära sig mer om riskerna på sociala medier och 50 procent tycker att föräldrar borde lära sig mer om hur man kan få stöd och hjälp vid utsatthet för våld och sexuella övergrepp samt hur unga påverkas, 44 procent.

Resultaten från opinionsmätningen visar också att 33 procent av barn och unga anser att föräldrar behöver öka sina kunskaper om grooming, liksom 30 procent om vad sexuell exploatering innebär och 29 procent om vad våld är.

Vårdnadshavares inställning till att samtala med barn

En majoritet av vårdnadshavare känner sig mycket säker på att prata med sitt barn om sexuellt våld, sexuell exploatering, och/eller våld i ungas partnerrelationer. Samtidigt så uppger en majoritet av de tillfrågade barn och unga att vårdnadshavare bör bli bättre på hur de pratar med sina barn.

Vårdnadshavare uppger att de vill prata med sina barn men att de ofta saknar verktyg. För att känna sig mer säker efterfrågar de:

- Mer kunskap och tydlig information t.ex. fakta, lag, statistik och stödinsatser.
- Konkreta samtalsstöd och verktyg för att kunna ta samtalet.
- Tydligare stöd från skola och samhälle, andra vuxna i barnets omgivning tar upp ämnena.

Kännedom om Barnombudsmannen och Barnkonventionen

De flesta barn och unga känner till FN:s konvention om Barnets rättigheter, Barnkonventionen, 89 procent uppger att de har hört talas om den. Däremot är kunskapen om vad Barnombudsmannen gör betydligt lägre. Endast fem procent säger att de vet ganska bra vad myndigheten gör, medan 36 procent uppger att de vet lite grann. I åldersgruppen 18–24 år uppger 95 procent att de känner till barnkonventionen i en ännu högre grad. Bland vårdnadshavare är kännedom om barnkonventionen nästan heltäckande, 98 procent uppger att de känner till den. När det gäller Barnombudsmannen svarar 25 procent att de vet ganska bra vad myndigheten gör, medan 61 procent svarar att de vet lite grann.

Sammanfattande iakttagelser

Resultaten visar flera återkommande mönster som är viktiga att lyfta fram när det gäller barns och ungas kunskap om, och utsatthet för sexuellt våld, sexuell exploatering och våld i ungas partnerrelationer samt vårdnadshavares kännedom om dessa frågor. Många barn och unga uppger att de vet vart de kan vända sig vid utsatthet, men få har konkret och säker kunskap. Det tyder på att en del barn överskattar sin egen förmåga att hitta stöd, eller saknar konkret och tillförlitlig information trots att de upplever att de "vet"

Skattad hög kunskap – men låg faktisk kunskap

39 procent anser att de har fått tillräcklig information var det finns stöd att få vid utsatthet. Samtidigt svarar 37-47 procent att de har hög eller ganska hög kunskap om vilket stöd som finns. Det finns alltså ett tydligt glapp mellan upplevd och faktisk kunskap. Det kan innebära att barn, unga och vårdnadshavare inte alltid förstår vilken typ av information de behöver, eller att de inte kan identifiera att det är våld och exploatering de utsätts för när det sker.

Begrepp kan tolkas olika - särskilt av yngre barn

Begrepp som *sexuellt våld*, *sexuell exploatering* och *våld i ungas partnerrelationer* är komplexa och kan tolkas olika beroende på ålder. Yngre barn har svårare att förstå vad dessa begrepp innebär, vilket påverkar deras svar och förmåga att identifiera utsatthet hos sig själva eller andra.

Stort mörkertal

28 procent av barn och unga rapporterar utsatthet, medan endast 11 procent av vårdnadshavare misstänker att deras barn har utsatts för våld. Detta visar på ett betydande mörkertal och tyder på att många föräldrar inte känner till barnens erfarenheter av våld, särskilt sådan som sker i digitala miljöer eller i ungas partnerrelationer.

Misstro mot rättsväsendet

Resultaten visar att barn och unga visar på ett lågt förtroende för rättsväsendet när det gäller sexuella övergrepp. 75 procent litar inte på att de som begår sexuella övergrepp blir dömda. Misstron är ännu större bland tjejer. 82 procent tror inte att den som begår sexuella övergrepp fälls, och misstron är som störst bland tjejer 18-24 år, där 87 procent saknar tilltro till att rättsväsendet dömer de som begår sexuella övergrepp. De som själva rapporterar högst utsatthet för sexuella övergrepp har samtidigt lägst förtroende för rättsväsendet.

Skolan är den främsta informationskällan - inte föräldrarna

83 procent av barn och unga får i första hand information om stöd via skolan. Vårdnadshavare är en betydligt mindre vanlig källa. Detta kan bidra till ett glapp mellan barns och vuxnas upplevda kunskap, och det kan också förklara varför föräldrar ofta saknar kännedom om barns utsatthet.

Vårdnadshavare skattar sin kunskap högre än barnen – men når inte alltid fram

Vårdnadshavare uppger genomgående högre kunskap än barnen om alla våldsformer. Samtidigt uppger barnen att de sällan får information från sina föräldrar. Det tyder på att den kunskap som vuxna har inte alltid förmedlats till barnen, eller att samtalen inte uppfattas som tydliga eller relevanta av barnen.

Sammantaget visar resultaten att det finns ett tydligt behov av att stärka barns och ungas faktiska kunskap om våld, utsatthet och stöd. Vårdnadshavare behöver också bättre verktyg för att föra återkommande samtal som barn och unga både förstår och minns. Skolan spelar en central roll i informationsspridningen, men ensam räcker den inte för att minska mörkertalen eller öka barns trygghet i att söka hjälp. För att nå dit krävs en mer samordnad och tydlig kommunikation mellan skola, hem och samhälle.

Åldersgruppen 15-17 år framstår som en tydlig brytpunkt när det gäller utsatthet

Utsattheten för de former av våld som undersökningen omfattar ökar tydligt med åldern, och könsskillnaderna blir större i varje äldre grupp.

10–14 år

Totalt utsatta: 12 %

Killar: 10 %

Tjejer: 14 %

15–17 år

Totalt utsatta: 24 %

Killar: 14 %

Tjejer: 36 %

→ Här sker en tydlig ökning jämfört med den yngre gruppen.

18–24 år

Totalt utsatta: 47 %

Killar: 30 %

Tjejer: 64 %

→ Denna grupp har den högsta rapporterade utsattheten.

Både ålder och kön har stor betydelse för risken att utsättas. Unga tjejer är den grupp som rapporterar störst utsatthet.

Ungdomar i åldern 15–17 år har generellt bättre kunskap om våld i ungas partnerrelationer, sexuellt våld, eller sexuell exploatering i jämförelse med övriga åldrar. Samtidigt är de mindre benägna att involvera vårdnadshavare eller andra vuxna när de själva utsätts. Det finns därför en risk att utsattheten normaliseras och följer med in i åldern 18–24 år, där utsattheten är som högst. Totalt sett ökar utsattheten nästan fyrfaldigt från den yngsta till den äldsta åldersgruppen.

Tidiga förebyggande insatser bedöms därför ha störst effekt. Samtidigt bör stöd- och behandlingsinsatser prioriteras för unga vuxna i åldern 18–24 år, eftersom nästan hälften i denna grupp uppger egen utsatthet. De har dessutom lågt förtroende för rättsväsendet och söker stöd i mindre utsträckning, vilket gör det extra viktigt att stödet är lättillgängligt och anpassat till målgrupperna.

**Vårdnadshavares
behov av stöd för
att kunna stötta
sina barn**

Vårdnadshavare till barn i åldern 10-17 år hade också möjlighet att lämna fritextsvar. Deras svar visar tydligt att många vårdnadshavare vill ta ansvar, men att de saknar kunskap, stöd och tydliga verktyg för att prata med sina barn om sexuellt våld, sexuell exploatering och våld i ungas partnerrelationer. De lyfter särskilt att:

- Kunskap är det största behovet – många efterfrågar mer fakta, statistik och information om hur vanligt sexuellt våld och exploatering är, särskilt i digitala miljöer.
- De saknar verktyg för samtal – föräldrar vill prata med sina barn men är osäkra på hur man gör utan att skrämma, skuldbelägga eller moralisera.
- Stöd och ansvar upplevs som otydligt – många vet inte vart man ska vända sig eller hur stödsystemet fungerar.
- Barnets mognad påverkar samtalen - vissa vill vänta tills barnen blivit äldre.
- Relation och tillit ses som det viktigaste skyddet – föräldrar betonar vikten av att prata med barnet och bygga förtroende.
- Digitala risker är en stor oro – flera begränsar sociala medier och mobilanvändning för att skydda sina barn.
- Föräldrar vill ha lättillgänglig information – helst digitalt eller via skolan.
- Stöd söks inte alltid – ofta för att situationen hanterats hemma, i skolan eller inte uppfattats som tillräckligt allvarlig.

**Undersökning bland
barn/unga samt
vårdnadshavare**

**För frågor vänligen kontakta:
Lisa Lindström**

lisa.lindstrom@barnombudsmannen.se